

MINISTÈRE DE LA RÉGION DE
BRUXELLES-CAPITALE

ARRÊTÉ DU GOUVERNEMENT DE LA
RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE
D'EXTENSION DE CLASSEMENT
COMME MONUMENT A CERTAINES
PARTIES INTÉRIEURES DE L'IMMEUBLE
SIS GRAND-PLACE, 14 A BRUXELLES

Le Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative
à la conservation du patrimoine
immobilier, notamment l'article 18 ;

Vu l'arrêté royal du 19 avril 1977
classant les façades et les toitures des
immeubles riverains de la Grand-Place à
Bruxelles dont la maison *l'Ermitage* sise
Grand-Place 14 ;

Vu la demande du collège des
bourgmestre et échevins de la Ville de
Bruxelles, émis en séance du 26 janvier
2001 sollicitant l'élargissement du
classement comme monument à
certaines parties intérieures de
l'immeuble sis Grand-Place, 13 à
Bruxelles ;

Vu l'avis de la CRMS émis en séance du
21 mars 2001 ;

Sur la proposition du Ministre-Président
du Gouvernement de la Région de
Bruxelles-Capitale et du Secrétaire d'Etat
chargé des Monuments et Sites,

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS
HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE
HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE
PROCEDURE TOT UITBREIDING VAN DE
BESCHERMING ALS MONUMENT MET
BEPAALEN DELEN VAN HET INTERIEUR
VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE
MARKT 14 A TE BRUSSEL

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart
1993 inzake het behoud van het
onroerende erfgoed, inzonderheid op het
artikel 18 ;

Gelet op het koninklijk besluit van 19
april 1977 houdende rangschikking van
de gevels en de bedakingen van de
gebouwen grenzend aan de Grote Plaats
te Brussel waaronder het huis *de Cluyse*
gelegen Grote Markt 14 ;

Gelet op de vraag van het college van
burgemeester en schepenen van de Stad
Brussel geformuleerd tijdens de zitting
van 26 februari 2001, om de
bescherming als monument uit te breiden
met bepaalde delen van het interieur van
het gebouw gelegen Grote Markt 13 te
Brussel ;

Gelet op het advies van de KCML,
uitgebracht tijdens haar zitting van 21
maart 2001 ;

Op de voordracht van de Minister-
Voorzitter van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering en van de
Staatssecretaris belast met Monumenten
en Landschappen,

ARRETE

Art. 1. - Est entamée la procédure d'extension de classement comme monument aux caves, aux mitoyens, à la façade arrière, aux planchers et aux murs du bâtiment arrière de la maison *l'Ermitage* sise Grand-Place, 14 à Bruxelles, connus au cadastre de Bruxelles, 1re division, section A, 3e feuille, parcelle n° 1202f, en raison de leur intérêt historique et esthétique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative à l'ensemble décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3. - Les conditions particulières de conservation sont les suivantes :

- en cas de travaux dans le bâtiment, le maître d'ouvrage est tenu de prendre au préalable toutes les mesures nécessaires à la bonne conservation, au respect et à la mise en valeur de toutes les parties protégées ;
- la conservation des façades implique le maintien des niveaux qui correspondent à leur typologie ;
- la protection des planchers implique la conservation de leurs éléments constitutifs, à savoir : les poutres maîtresses, les solives ou les gîtes, ainsi que les ais ou planchers portant un éventuel recouvrement de sol ;

BESLUIT

Art. 1. - Wordt ingesteld de procedure tot uitbreiding van de bescherming als monument met de kelders, de gemene muren, de achtergevel, de houten balklagen en de muren van het achterhuis, van het huis *de Cluyse* gelegen Grote Markt 14 te Brussel, bekend ten kadaster te Brussel, 1ste afdeling, sectie A, 3de blad, perceel nr. 1202f wegens hun historische en esthetische waarde zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde geheel omvat het geheel van de percelen en de wegen, evenals gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan van bijlage II van dit besluit.

Art. 3. - De bijzondere behoudsvoorwaarden zijn de volgende :

- bij werken aan het gebouw dient de bouwheer alle voorafgaandelijke voorzorgsmaatregelen te treffen voor de goede bewaring, het respect en het in waarde brengen van alle beschermde delen;
- de bewaring van de gevels houdt in het behoud van de bouwlagen die overeenstemmen met hun typologie;
- de bescherming van de plankenvloer houdt in de bewaring van hun bestanddelen, dit wil zeggen : de moerbalken, de dwarsbalken of vloerbalken, evenals de vloerplanken of planken die een eventuele vloerbedekking dragen;

- aucune structure portante nouvelle ne peut prendre appui sur la structure des caves ou percer cette structure ;
- aucun ancrage ne peut être prévu dans les mitoyens autre que ceux correspondant à la typologie de l'immeuble ;

Art. 4 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le **20 -09- 2001**

Par le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

- geen enkele nieuwe draagstructuur mag steunen op de kelderstructuur of deze structuur openbreken;
- geen andere verankering mag worden voorzien in andere gemeenschappelijke muren dan degene die overeenstemt met de typologie van het gebouw;

Art. 4 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, **20 -09- 2001**

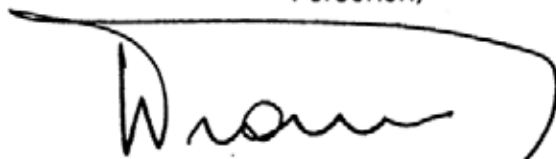
Door de Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François -Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles Capitale, chargé de l'Aménagement Territoire, des Monuments et Sites et Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme
23 -11- 2001
Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles LEBRECHT
KANSELARIJ

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
ENTAMANT LA PROCEDURE D'EXTENSION DE CLASSEMENT COMME MONUMENT A
CERTAINES PARTIES INTERIEURES DE L'IMMEUBLE SIS GRAND-PLACE, 14 A 1000
BRUXELLES

Réf. cadastrale : 1re division, section A, 3e feuille, parcelle 1202f

Description sommaire

Au lendemain du bombardement de 1695, un ensemble de 7 parcelles fait l'objet d'un projet global approuvé en 1696 : une façade unique est dessinée par Guillaume De Bruyn. Les travaux sont terminés en 1697, sous le contrôle de l'architecte Pierre Simon. Le découpage des parcelles n'est cependant pas régulier et chacune de ces maisons répond à un plan différent.

Lors des campagnes de restauration de la Grand-Place à la fin du XIXème siècle, l'ensemble des *Ducs de Brabant* fit l'objet d'un projet commun, mené par Pierre-Victor Jamaer de 1881 à 1892. Pour des raisons administratives, la restauration fut cependant menée maison par maison. Les travaux se concentrèrent essentiellement sur la restitution des ornements (bustes, balustres, perrons, couronnements...), sur le remplacement des menuiseries et sur des travaux de peinture et dorure.

1. Parcelle et volumes bâtis

La maison n° 14 s'organise actuellement de la manière suivante : un corps principal (bâtiment A), une première cour (cour I), un bâtiment en intérieur d'îlot (bâtiment B) qui est en position décalée puisque situé à l'arrière de la parcelle n° 15, Grand-Place, une deuxième cour (cour II) à l'arrière du bâtiment B et un bâtiment en fond de parcelle (bâtiment C) sur la largeur de deux parcelles (celle du n° 14 et celle du n° 15). L'ancienne cour I adopte plutôt la forme d'un passage, situé en retour par rapport à l'impasse du n° 13 (à l'origine, ce passage communiquait peut-être avec l'impasse menant à *La Renommée*, mais ce n'est pas certain). Les deux cours I et II sont aujourd'hui couvertes.

Cette distribution des volumes remonte probablement à la reconstruction qui suivit le bombardement. D'après l'analyse des plans parcellaires du XVIIIème siècle (plan dressé par Lefebvre d'Archambaut en 1769-74 et par L.-A. Dupuis en 1777), le bâtiment principal, les cours I et II et les annexes existent au moins depuis 1769. Cependant, le bâtiment C actuel ne correspond plus au bâtiment ancien qui se situait approximativement à cet endroit. Le parcellaire ayant été bouleversé par l'implantation d'un cinéma, remplacé par les galeries Agora, l'organisation primitive de la parcelle n° 14 n'est plus lisible. En outre, les plans parcellaires anciens ne permettent pas de déterminer si le bâtiment actuellement remplacé par l'annexe C était un édifice indépendant accessible depuis la grande cour en intérieur d'îlot qui le bordait sur l'arrière ou s'il dépendait d'un des immeubles de la Grand-Place, n° 14 ou n° 15.

2. Les différents niveaux

Les caves, qui ne s'étendent pas sous toute la parcelle actuelle, s'organisent en trois parties : l'une sous le corps principal A, une seconde sous l'ancienne cour I et une dernière sous le bâtiment B.

La partie avant, d'une superficie importante, conserve ses murs de fondation (du côté de la maison n° 13, Grand-Place, le mur de fondation est bordé par un terre-plein correspondant à l'emprise de l'impasse menant au n° 13). Sa voûte en berceau, renforcée par 3 arcs doubleaux en pierre, est également préservée. Cette cave n'est cependant pas totalement régulière : le premier doubleau est très distant des fondations de la façade principale, créant une première travée profonde soutenue ponctuellement par un pilier en brique ancienne. A l'emplacement de ce support, la voûte est tordue en un mouvement ascendant qui permet un raccord avec la façade principale. La particularité d'un tel dispositif pourrait s'expliquer par la réutilisation de caves plus anciennes, qui auraient résisté au bombardement de 1695 (le même dispositif se retrouve au sous-sol du n° 15, Grand-Place). L'accès original aux caves, depuis la Grand-Place, a été supprimé. L'accès actuel, qui le remplace, a été percé en 1873, à l'emplacement d'un soupirail (AVB TP 8593).

A l'arrière, sous la cour I, deux petites caves (datation inconnue) ont été réaménagées récemment.

Enfin, d'après des plans de 1905, il existerait des caves (troisième partie souterraine) sous le bâtiment B, en intérieur d'îlot. Ces caves n'ont pas pu être visitées.

Corps principal (bâtiment A)

Le corps principal A, ou maison avant, se distribue sur 7 niveaux : caves, rez-de-chaussée, entresol, 1er étage, mezzanine (sur la partie arrière), 2ème étage et grenier.

Reposant sur la partie avant des caves, le rez-de-chaussée est bordé par l'impasse menant au n° 13. Les mitoyens sont encore en place et le mur de la façade arrière originale, partiellement conservé, se situe dans un alignement commun aux façades arrières des n° 15 et n° 16. Le rez-de-chaussée a été modifié dans sa distribution originelle qui consistait probablement en deux pièces bordées par un large corridor latéral menant à la cage d'escalier. L'escalier original se positionnait soit dans une cage d'escalier au fond du corridor, intégrée dans le corps principal, soit dans un petit volume d'articulation entre le corps principal et le bâtiment arrière B. Cette seconde hypothèse semble pouvoir être étayée par la lecture des plans parcellaires du XVIIIème siècle et par l'observation de la maçonnerie ancienne dans cette zone en annexe, au niveau du 2ème étage (suite à des travaux dans les années 1990). L'escalier d'origine a été déplacé (l'escalier moderne est déjà à son emplacement actuel en 1952), l'organisation originale des pièces n'existe plus, le gîtage d'origine a été remplacé en 1905 par des poutres en béton qui soutiennent l'entresol.

L'entresol et les étages de la maison avant s'avancent sur la première moitié de l'impasse menant au n° 13. Le volume général de ces niveaux est préservé et les mitoyens sont conservés : l'un est commun avec le n° 15, une portion de l'autre mur, au-dessus de l'impasse, est commune avec la maison n° 12A. Les dispositions des intérieurs ont

cependant été changées. Le cloisonnement de l'entresol a été établi récemment lors de la dernière campagne de transformations, dans les années 1990. Au **premier étage**, le gîtage ancien est encore présent, uniquement à l'avant, l'arrière ayant été aménagé en mezzanine dans les années 1960-1970. Les cloisons de ce premier étage ont été réalisées en 1952 et semblent avoir été modifiées par la suite. Le **deuxième étage**, aménagé en appartement en 1952, a reçu de nouvelles cloisons. Le **grenier** conserve une partie de sa poutraison, superposée à celle des planchers des niveaux inférieurs.

Bâtiment B

Le bâtiment B, petit volume carré situé à l'arrière du n° 15 et dans l'alignement du n° 13, en intérieur d'îlot, repose sur des caves (non visitées). Il comportait à l'origine deux niveaux hors-sol et des combles. Sa façade arrière, donnant sur l'ancienne cour II, montre la trace des anciennes pierres d'encadrement des fenêtres. Ce bâtiment a été surélevé en 1905. La maçonnerie des niveaux supérieurs date donc du début du XXème siècle, alors que celle des deux premiers niveaux est ancienne. Seul le mur commun avec le pignon du n° 13 présente une maçonnerie originale sur toute sa hauteur.

Les bâtiments reconstruits en fond de parcelle remontent au plus tard au début du XIXème siècle (la preuve en est fournie entre autres par les maçonneries) et ont été fortement remaniés en 1905. La cour II a été couverte d'une toiture en terrasse ; le bâtiment C partiellement en retrait est délimité par le mur de fond de parcelle, mur qui n'est pas daté mais qui semble relativement récent. Le périmètre actuel de la parcelle n'est probablement pas celui d'origine (cfr. *supra*).

L'intérêt du bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'Ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

Intérêt historique et esthétique

Depuis 1998, l'ensemble architectural de la Grand-Place de Bruxelles est inscrit sur la Liste du patrimoine mondial de l'UNESCO, une reconnaissance sur le plan international de sa valeur exceptionnelle. Pour permettre une valorisation optimale de ce patrimoine, l'Unesco a recommandé d'étendre la protection légale de la Grand-Place à tous les éléments présentant encore un intérêt historique et esthétique.

En août 1695, le Maréchal de Villeroi, chef des armées de Louis XIV, bombarda le centre de Bruxelles. Les bombes et obus incandescents provoquèrent des incendies ravageants la Grand-Place dont il ne resta pratiquement plus rien. Centre géographique et économique de la ville, la Grand-Place devint rapidement le principal enjeu de la vague de reconstruction entamée immédiatement au lendemain du désastre. De cette époque, qui constitue pour Bruxelles un des événements les plus marquants sur le plan historique et urbanistique, l'immeuble n° 14 constitue un témoin privilégié. En effet, les plans variés qu'adoptent les maisons de cet îlot, derrière une façade unique, témoignent de l'irrégularité du parcellaire ancien et de la division des propriétés. Malgré les diverses transformations, la maison n° 14 présente encore ses anciennes délimitations et conserve ses volumes en partie originaux. D'après la lecture des maçonneries datant de la reconstruction, la typologie ancienne est lisible : corps principal à front de la Grand-Place

et réseau de cours et de bâtiments en annexe dont il est désormais difficile de déterminer les liens.

Des éléments tels que les voûtes et les gîtages du corps principal et de la première annexe procurent une meilleure connaissance de l'organisation verticale de ces volumes anciens.

De plus, comme *L'Ermitage* fait partie des bâtiments constituant les *Ducs de Brabant*, il ajoute à sa valeur intrinsèque une valeur qu'il tire de la notion d'ensemble, en tant que partie d'un tout qui possède une cohérence forte.

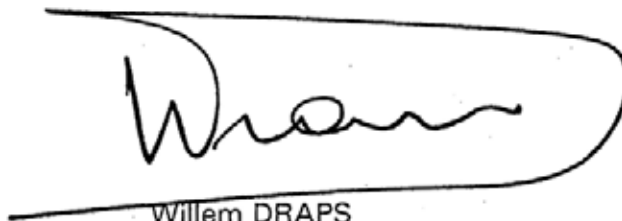
Vu pour être annexé à l'arrêté du 20 -09- 2001 .

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et Ministre des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, de la Rénovation Urbaine, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

23 -11- 2001

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CHAUVIN

KANSELARIJ

BIJLAGE I BIJ HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE PROCEDURE TOT UITBREIDING VAN DE
BESCHERMING ALS MONUMENT MET BEPAALDE DELEN VAN HET INTERIEUR
VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE MARKT 14 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens: 1ste afdeling, sectie A, 3de blad, perceel 1202f

Beknopte beschrijving

Een jaar na het bombardement van 1695, werd een algemeen ontwerp van W. de Bruyn goedgekeurd. Het gaat om een geheel van zeven huizen achter één schermgevel dat zich uitstrekt over zeven percelen. De werken waren in 1697 voltooid, onder toezicht van architect P. Simon. De percelen zijn ongelijk en elk huis is opgetrokken volgens een ander plan.

In het kader van de laat-19de-eeuwse restauratiecampagnes van de Grote Markt werd voor de *Hertogen van Brabant* een gemeenschappelijk restauratieproject uitgewerkt, uitgevoerd door P.-V. Jamaer, van 1881 tot 1892. Om administratieve redenen werd elk huis echter afzonderlijk gerestaureerd. De werken bestonden hoofdzakelijk uit de reconstructie van de ornamenten (bustes, balusters, bordessen, bekroningen,...), het vervangen van het schrijnwerk en schilder- en verguldwerk.

1. Percelen en gebouwde volumes

Nr. 14 is heden als volgt samengesteld: hoofdgebouw (gebouw A), eerste binnenplaats (binnenplaats I), gebouw aan de binnenkant van het huizenblok (gebouw B), dat verplaatst is, aangezien het zich achteraan op het perceel Grote Markt 15 bevindt, een tweede binnenplaats (binnenplaats II) achter gebouw B en een gebouw achteraan op het perceel (gebouw C) dat over de breedte van de twee percelen loopt (nr. 14 en nr. 15). De voormalige binnenplaats I neemt veeleer de vorm van een doorgang aan die uitspringt ten opzichte van de impasse van nr. 13 (oorspronkelijk was deze doorgang mogelijk verbonden met de impasse die naar *de Goede Naam* leidt, maar zeker is dit niet). Beide binnenplaatsen (I en II) zijn heden overdekt.

Deze verdeling gaat waarschijnlijk terug tot de periode van de wederopbouw die op het bombardement volgde. Volgens de analyse van de 18de-eeuwse perceelplannen (plan opgesteld door Lefebvre d'Archambaut in 1769-74 en door L.-A. Dupuis in 1777), bestaan het hoofdgebouw, de binnenplaatsen I en II en de bijgebouwen ten minste sinds 1769. Het huidige gebouw C stemt echter niet meer overeen met het oude gebouw, dat zich ongeveer op deze plaats bevond. De vestiging van een bioscoop, later vervangen door de galerij Agora, heeft de perceelindeling verstoord, waardoor de oorspronkelijke indeling van perceel nr. 14 niet meer leesbaar is. Uit de oude perceelplannen is het bovendien onmogelijk af te leiden of het gebouw dat heden vervangen is door bijgebouw C een afzonderlijke constructie was, toegankelijk via de grote binnenplaats aan de binnenkant van het huizenblok die achteraan langs dit gebouw liep of dat het gebouw tot nr. 14 of 15 behoorde.

2. De verschillende bouwlagen

De kelderverdieping, die zich niet onder het gehele huidige perceel uitstrekt, bestaat uit drie delen: een eerste ruimte onder het hoofdgebouw A, een tweede onder de voormalige binnenplaats I en een derde onder gebouw B.

In de voorste ruimte, die een aanzienlijke oppervlakte heeft, bleven de funderingsmuren bewaard (aan de kant van Grote Markt 13 loopt er een aarden ophoging langs de funderingsmuur die overeenstemt met de plaats waar de impasse naar nr. 13 leidt). Het tongewelf van deze ruimte, verstevigd door drie stenen gordelbogen, bleef eveneens bewaard. Nochtans is de kelder niet helemaal regelmatig: de eerste gordelboog is ver verwijderd van de funderingen van de hoofdgevel, waardoor de eerste travee diep is en ondersteund wordt door een pijler van oude baksteen. Op de plaats van deze pijler maakt het gewelf een neerwaartse beweging, om aan te sluiten op de hoofdgevel. Een mogelijke verklaring voor deze toestand is dat het om hergebruikte kelders gaat die het bombardement van 1695 hebben overleefd (dezelfde opbouw vinden we terug in de kelder van Grote Markt 15). De oorspronkelijke toegang tot de kelderverdieping vanaf de Grote Markt is verdwenen. De huidige, vervangende, ingang dateert van 1873 en bevindt zich op de plaats van een keldergat (SAB OW 8593).

Achteraan, onder binnenplaats I, werden onlangs twee kleine kelderruimten (datum onbekend) heringericht.

Volgens de plannen van 1905 zouden er ook kelderruimten onder gebouw B, aan de binnenkant van het huizenblok, bestaan (derde keldergedeelte). Deze ruimten konden niet worden bezocht.

Hoofdgebouw (gebouw A)

Het gebouw A – het gebouw vooraan – telt zeven bouwlagen: kelderverdieping, begane grond, insteekverdieping, eerste verdieping, mezzanino (achteraan), tweede verdieping, zolderverdieping.

De **begane grond**, die op het voorste deel van de kelder rust, loopt langs de impasse die naar nr. 13 leidt. De gemene muren bleven volledig bewaard, de oorspronkelijke achtergevel gedeeltelijk. Deze achtergevel volgt de rooilijn van de achtergevels van nr. 15 en nr. 16. De oorspronkelijke ruimtelijke indeling van de begane grond is gewijzigd en bestond oorspronkelijk waarschijnlijk uit twee ruimten waarlangs een brede zijgang liep die naar het trappenhuis leidt. De oorspronkelijke trap bevond zich ofwel in een trappenhuis achter in de gang, dat geïntegreerd was in het hoofdgebouw, ofwel in een kleine verbindingsruimte tussen het hoofdgebouw en het gebouw B achteraan. Deze tweede hypothese lijkt gestaafd te worden door 18de-eeuwse perceelplannen en de analyse van het oude metselwerk in dit gedeelte, op de tweede verdieping (ingevolge werken in de jaren 1990). De oorspronkelijke trap is verplaatst (de moderne trap bevindt zich op zijn huidige plaats sinds 1952), de oorspronkelijke indeling van de ruimten is verdwenen en de oorspronkelijke balkenlaag werd in 1905 vervangen door betonnen balken die de insteekverdieping ondersteunen.

De insteekverdieping en de verdiepingen van het gebouw vooraan springen uit tot boven de eerste helft van de impasse die naar nr. 13 leidt. Deze bouwlagen hebben hun algemeen volume bewaard, alsook de gemene muren, met name die met nr.

en een stuk met nr. 12A, boven de impasse. De ruimtelijke indeling is echter gewijzigd. De scheiding van de **insteekverdieping** dateert uit de jaren 1990, tijdens de laatste verbouwwerken. De oude balklaag op de **eerste verdieping** is nog aanwezig, maar enkel vooraan; het achterste deel werd verbouwd tot mezzanino in de jaren 1960-1970. De tussenmuren op deze eerste verdieping dateren uit 1952 en lijken nadien gewijzigd te zijn. De **tweede verdieping**, die in 1952 ingericht werd tot appartement, kreeg nieuwe tussenwanden. Op de **zolderverdieping** bleef een gedeelte van de balken, boven de plankenvloeren van de lagere bouwlagen, behouden.

Gebouw B

Gebouw B is een klein vierkant volume achter nr. 15 dat de rooilijn van nr. 13 volgt en binnen het huizenblok ligt. Dit gebouw rust op kelders (niet bezocht). Oorspronkelijk telde het twee bouwlagen en een zolderverdieping. De achtergevel, die op de oude binnenplaats uitkijkt, vertoont sporen van de oude stenen vensteromlijsting. Het gebouw werd verhoogd in 1905. Het metselwerk van de bovenste bouwlagen dateert dus uit het begin van de 20ste eeuw, terwijl dat van de eerste twee bouwlagen oud is. Enkele de gemene muur met de topgevel van nr. 13 vertoont nog origineel metselwerk over de gehele hoogte.

De gereconstrueerde gebouwen achter op het perceel gaan ten laatste tot het begin van de 19de eeuw terug (wat onder meer blijkt uit het metselwerk) en ondergingen ingrijpende wijzigingen in 1905. Binnenplaats II werd overdekt met een plat dak; gebouw C, dat gedeeltelijk terugwijkt, wordt begrensd door de achterste muur van het perceel, die niet gedateerd is, maar vrij recent lijkt te zijn. De huidige omtrek van het perceel is waarschijnlijk niet de originele (cf. *supra*).

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed:

Historische en esthetische waarde:

Het architecturaal geheel dat de Grote Markt van Brussel vormt, is sinds 1998 ingeschreven op de Lijst van het Werelderfgoed van de UNESCO, een internationale erkenning van haar uitzonderlijke waarde.

Om dit stuk erfgoed op optimale wijze tot zijn recht te kunnen brengen, heeft de UNESCO aanbevolen de wettelijke vrijwaring van de Grote Markt uit te breiden met alle elementen die nog een historische en esthetische waarde bezitten.

In augustus 1695 bombardeerde maarschalk de Villeroi, bevelhebber van het leger van Lodewijk XIV, het centrum van Brussel. De brandende bommen en kanonskogels veroorzaakten een verwoestende brand op de Grote Markt, die nagenoeg volledig in de as werd gelegd.

De Grote Markt was het geografische en economische centrum van de stad en vormde ook de belangrijkste inzet tijdens de wederopbouw die vlak na de ramp werd aangevat. Het huis op de Grote Markt 14 is een bevoorrechte getuige van deze periode, die voor Brussel één van de markantste historische en stedenbouwkundige gebeurtenissen vormt.

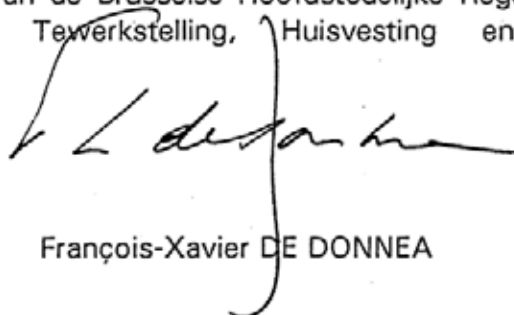
De verschillende plannen van de huizen in dit bouwblok die schuilgaan achter één enkele gevel, getuigen van de onregelmatige vorm en indeling van de oude percelen. Ondanks de diverse verbouwingen heeft nr. 14 zijn oude omtrek behouden, alsook een deel van de oorspronkelijke volumes. Uit analyse van het metselwerk uit de periode van de wederopbouw blijkt dat de oude typologie nog leesbaar is: het hoofdgebouw aan de Grote Markt en een netwerk van binnenplaatsen en bijgebouwen waarvan de verbindingen heden moeilijk te bepalen zijn.

Elementen als de gewelven en balklagen van het hoofdgebouw en van het eerste bijgebouw verschaffen een beter inzicht in de opstand van deze oude volumes.

Aangezien *De Cluyse* deel uitmaakt van het geheel de *Hertogen van Brabant*, bezit het naast zijn intrinsieke waarde ook een bijkomende waarde, als deel van een sterk coherent geheel.

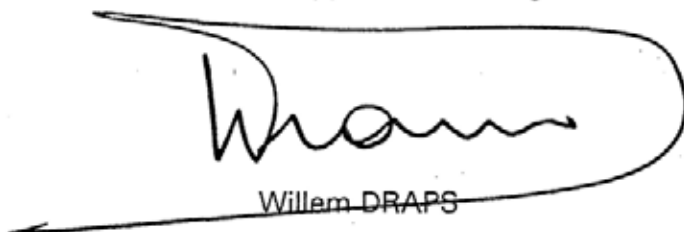
Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 20-09-2001

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en Minister van Plaatselijke Besturen, Tewerkstelling, Huisvesting en Monumenten en Landschappen,

François-Xavier DE DONNEA

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

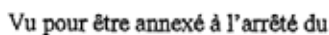
Willem DRAPS

Copie certifiée conforme
23-11-2001
Voor eensluidend afschrift

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
HOUDENDE INSTELLING VAN DE
PROCEDURE TOT UITBREIDING VAN DE
BESCHERMING ALS MONUMENT VAN
BEPAALEN DELEN VAN HET INTERIEUR
VAN HET GEBOUW GELEGEN GROTE
MARKT 14 TE BRUSSEL

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

20-09-2001 Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van

20 -09- 2001

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk
Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en
Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Copie certifiée conforme
23-11-2001
Voor eensluidend afschrift

Willem DRAPS

~~CHANCELLER~~

~~Giles Clarke~~